

Met onder andere:
Het nieuwe LMM-programma
vanaf 2011

Interview met Yvonne
Kleijnen en Robert Janssen

Nitraatverschillen

Efficiënt mineralenmanage-
ment

Operationeel- en kort nieuws

LMM-nieuws

Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid

Vorig jaar konden door het winterse weer niet alle bemonsteringen uitgevoerd worden. Mogelijk zal dat ook deze winter weer het geval zijn. Wat we al wel zeker weten is dat het LMM moet krimpen, weer of geen weer. Neemt niet weg dat het meetnet belangrijk is en blijft om de effecten van het mestbeleid in kaart te brengen. De artikelen in deze nieuwsbrief laten dat opnieuw zien. Suggesties, op- of aanmerkingen? Mail naar Imm@rivm.nl. U hoort van ons, wij horen ook graag van u.

Het nieuwe LMM-programma vanaf 2011

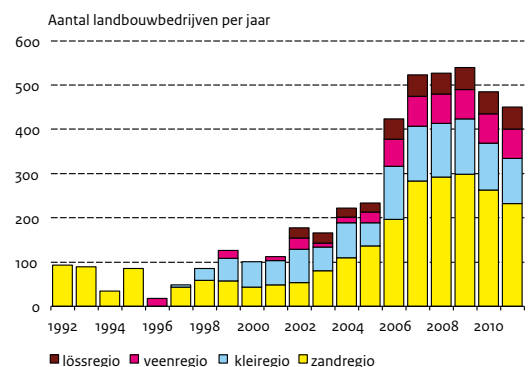
Ook het LMM ontkomt niet aan de bezuinigingen. Het derogatiemeetnet blijft intact, maar de rest van het nieuwe programma wordt beperkt tot de onderdelen die nodig zijn om te voldoen aan de Europese Nitraatrichtlijn verplichtingen om de effecten van het mestbeleid op de waterkwaliteit in beeld te brengen.

De kracht van het LMM is dat we kijken naar de waterkwaliteit in samenhang met de landbouwpraktijk. Dankzij de recent uitgevoerde evaluatie hebben we een sober maar gedegen programma kunnen ontwikkelen waarmee we aan de wettelijke verplichtingen kunnen voldoen. We zullen de waterkwaliteit en landbouwpraktijk volgen in alle vier grondsoortregio's van Nederland: de zand-, löss-, klei- en veenregio. Net als afgelopen jaren zal er apart aandacht zijn voor de ontwikkelingen in de akkerbouw en de melkveehouderij.

Helaas zal de bijdrage van het LMM in de projecten gericht op voorloperbedrijven zoals Koeien & Kansen (melkveehouderij) en Telen met toekomst (akkerbouw) worden gestopt. Wel blijven we de Koeien & Kansen-bedrijven monitoren die deelnemen aan het derogatiemeetnet, zij het minder intensief. Ook zal er

binnen het LMM geen aandacht meer zijn voor specifieke bedrijfstypen als bijvoorbeeld de vollegrondsgroententeelt of bollenteelt. Deze typen komen niet voor in het reguliere LMM.

Het aantal te bemonsteren bedrijven neemt af van circa 540 in 2009 naar circa 450 in 2011. Nieuwe bezuinigingen na 2011 zijn niet uit te sluiten. Komend jaar zullen de consequenties worden onderzocht van een verdere vermindering van de meetinspanning of een andere wijze van monitoren.

Figuur 1 Ontwikkeling in het aantal LMM-bedrijven per regio per jaar waarin de watermonsters zijn of worden (2011) genomen.

Interview met Yvonne Kleijnen en Robert Janssen uit Gulpen

‘Natura 2000 werkt belemmerend op onze bedrijfsvoering’

Robert Janssen en Yvonne Kleijnen hebben een gemengd bedrijf van circa 50 ha op lössgrond in Gulpen, middenin het prachtige heuvellandschap van Zuid-Limburg. Samen met hun twee kinderen van 8 en 11 jaar wonen zij op de “Mariahof” met 60 melkkoeien en 55 stuks jongvee. Yvonne heeft hier altijd gewoond, haar overgrootvader is in 1910 met de boerderij begonnen, toen ook al een gemengd bedrijf. Yvonne: ‘In 1994 is Robert ingetrokken en sinds die tijd runnen wij het bedrijf samen.’ Robert: ‘En sinds 2006 toen we ons voor de derogatie hebben aangemeld doen we mee met het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid. Het grondwater zit hier op 80 meter diepte, dus er worden bodemonsters genomen.’ In het RIVM laboratorium worden de monsters gecentrifugeerd en het bodemvocht geanalyseerd.

Nitratconcentraties niet te begrijpen

Robert en Yvonne zijn altijd erg nieuwsgierig naar de resultaten van de bemonstering. Robert: ‘We krijgen natuurlijk jaarlijks de brieffrapportages over de grondwaterkwaliteit. Maar bij de veldwerkbegeleider van het RIVM vraag ik ook altijd de resultaten op van ieder van de 16 monsterpunten. Ik ken de bedrijfsvoering natuurlijk precies op de verschillende percelen en ik probeer dan die nitraatconcentraties te begrijpen. En dat lukt meestal niet. Zo zitten we op de percelen aan de oostkant die ik bemest tot zo’n 250 kg N/ha ver onder de nitraatnorm van 50 mg/l. En op de percelen van Staatsbosbeheer die wij pachten en waarop nooit landbouwpraktijk is uitgevoerd en die we niet extra bemesten wordt er tot 200 mg/l nitraat gemeten. Je vraagt je als landbouwer dan wel af wat je hier zelf nog aan kunt doen.’

Kleinschalig bedrijf

Robert en Yvonne vertellen: ‘We hebben een relatief klein bedrijf en dat heeft z’n aantrekkelijke kanten. We doen vrijwel alles zelf, het melken, het insemineren, de koeien bekappen, en het veldwerk. Ook het krachtvoer maken we grotendeels zelf door eigen tarwe of maïs te pletten. En juist die variatie in het werk vinden we zo fijn. Als we veel groter zouden zijn moet je toch meer uitbesteden, loonwerkers inzetten enzovoort.’

Uitbreiding stuit op Natura 2000

Dat neemt niet weg dat Robert en Yvonne toch zouden willen uitbreiden en vernieuwen. Zo werd in 2003 nog een nieuwe jongveestal gebouwd. Kleiner dan gewenst, maar de toenmalige vergunning stond een grotere stal niet toe. ‘Stilstaan is achteruitgang, je moet vernieuwen en zomogelijk iets uitbreiden. Misschien neemt één van onze kinderen het bedrijf later over en dan wil je het toch goed overdragen met zicht op een goede toekomst. Nu, in 2010, zouden we wel veel groter kunnen bouwen. Maar worden we beperkt door het Natura 2000 gebied dat op 500 meter afstand ligt. Dat betekent dat als we uit willen breiden aangetoond moet worden dat dit geen extra milieubelasting met zich meebrengt in het Geul- en Gulpdal. En dat is bijna niet te realiseren.’

Bourgondische instelling

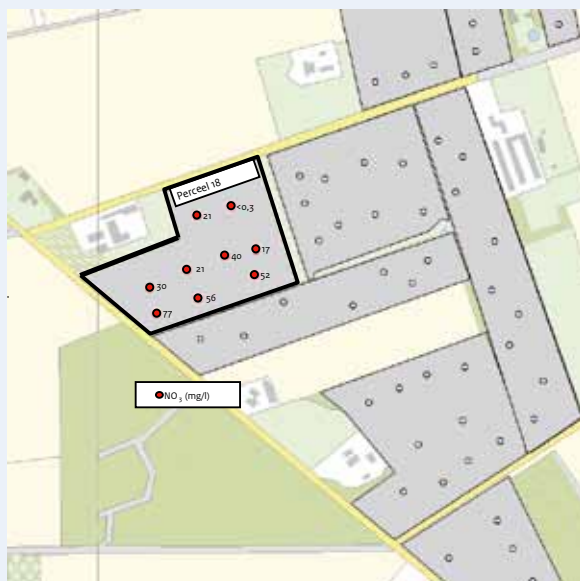
Vlak over de grens, vijf kilometer zuidelijker zou uitbreiden niet zo’n probleem zijn. Robert: ‘Daar zijn ook wel Natura 2000 gebieden, maar de handhaving verloopt anders. Maar we willen hier niet weg hoor. We hebben het hier fantastisch, met fijne landbouwcollega’s, een fijne buurt, we bouwen de carnavalswagens met vrienden uit de buurt. Ik houd wel van die Bourgondische instelling. Het is hier geweldig wonen en werken in een prachtige omgeving.’

Goede samenwerking met het RIVM en het LEI

Robert en Yvonne zijn ook zeer tevreden over de samenwerking met het RIVM en het LEI. Robert: ‘Het is goed afspraken maken met de veldwerkers over het gebruik van bijvoorbeeld een quad. Het RIVM stuurt op verzoek ook altijd extra gegevens op. Ik vind het ook geweldig om met de medewerker van het LEI onze bedrijfsgegevens door te nemen. Het verschaft hun inzicht, maar ons ook. We schieten er dus echt wat mee op door mee te doen aan het LMM en dan is de financiële vergoeding die we daarvoor krijgen echt bijzaak.’

Nitraatverschillen binnen een perceel of bedrijf

De nitraatconcentraties binnen één perceel kunnen sterk verschillen. Dit zullen we illustreren aan de hand van proefboerderij "De Marke" waar we meerdere monsters per perceel nemen. De gemiddelde nitraatconcentratie in 2008 op perceel 18 (zie kaartje) met 9 monsterpunten is 35 mg/l. Maar individueel varieert de concentratie van niet detecteerbaar tot 77 mg/l!

In het LMM nemen we meestal 16 monsters per bedrijf met slechts één à twee meetpunten per perceel. Kunnen we dan iets over een perceel zeggen? Nee. De kans is groot dat er een waarde gemeten wordt die zeer ver afligt van het perceelsgemiddelde.

Kunnen we wel iets over het bedrijf zeggen? Ja. Met 16 punten per bedrijf worden deze afwijkingen weggemiddeld en levert het een representatief bedrijfsgemiddelde op.

Meer over dit onderwerp in de digitale nieuwsbrief LMM e-nieuws van januari 2011. Niet geabonneerd? Mail naar Imm@rivm.nl

Efficiënt mineralenmanagement gunstig voor milieu en portemonnee

Tussen melkveebedrijven bestaan grote verschillen in zowel economische als milieukundige prestaties. Dit is een uitkomst van een recente studie binnen het LMM.

Uit de studie blijkt dat het bodemoverschot op een bedrijf nauwelijks een relatie heeft met de bedrijfsopzet, alleen het percentage grasland heeft invloed. De bedrijfsopzet is wel van belang voor het netto bedrijfsresultaat en de nitraatconcentratie. De nitraatconcentratie is gerelateerd aan de bedrijfsomvang, het bouwplan en de mestopslagcapaciteit.

De bedrijfsvoering is belangrijker dan de bedrijfsopzet voor de economische en milieukundige prestaties. Het verlagen van de bemesting, zowel kunstmest als dierlijke mest, is gunstig voor het saldo per 100 kg melk. Verlagen van de dierlijke mestgift is wel ongunstig voor het netto bedrijfsresultaat. Het verlagen van het krachtvoerverbruik is gunstig voor zowel de financiële resultaten, als voor de bodemoverschotten en de nitraatconcentraties. Er is echter nauwelijks een effect van het aandeel najaarsbeweiding en het maaipercantage op het overschot en de financiële resultaten. Wel leidt een hoger

maaipercantage tot een lagere nitraatconcentratie.

Bedrijven die in staat zijn de hoeveelheid eigen geteeld veevoer te verhogen met dezelfde hoeveelheid meststoffen, bewijzen niet alleen het milieu maar ook hun eigen portemonnee een dienst. Dit is te realiseren door bijvoorbeeld tijdig te bemesten en het aanwenden van niet te grote hoeveelheden mest in één keer, waardoor de benutting van meststoffen beter is. Zo wordt met dezelfde hoeveelheid mest meer voer van het eigen land gehaald. Ook een optimale rantsoensamenstelling (verhoging benutting) en het zorgvuldig in- en uitkuilen van voedergrassen (verkleinen van de verliezen) helpen om het eigen geproduceerde voer beter te benutten.

Colofon

LMM-nieuws is een uitgave van het RIVM en LEI, onderdeel van Wageningen UR. De nieuwsbrief verschijnt drie keer per jaar en is bedoeld voor ondernemers uit de agrarische sector die deelnemen aan het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid.

Redactie

Bernard van Elzaker
Noortje van den Berkmortel

Opmerkingen en vragen

Imm@rivm.nl

Vormgeving

Uitgeverij RIVM

Fotografie

RIVM, LEI

Websites van het LMM

RIVM: www.rivm.nl/lmm
LEI: www.lmm.wur.nl

Aan deze editie werkten mee

Co Daatselaar
Gerben Doornewaard
Dico Fraters
Arno Hooijboer
Ton van Leeuwen
Niels Masselink
Joan Reijs

Operationeel nieuws

Uitvoering van het veldwerk

- De ingenieursbureau's IDDS en GRONTMIJ zijn vanwege het einde van het meerjarige contract gestopt met hun werkzaamheden voor het RIVM;
- Deze winter gaan twee nieuwe ingenieursbureau voor het RIVM aan het werk, te weten CSO en TAUW.

Actuele monsternemingen

- Drainwater in de veen-, klei- en (natte) zandgebieden tot maart 2011 door CBD;
- Grondwater in het veen tot maart 2011 door CSO;
- Grondwater in het kleigebied (30 locaties) tot en met december door TAUW (eerste ronde);
- Bodemvocht in de löss tot februari 2011 door het RIVM;
- Grondwater in het zandgebied (60 locaties) tot maart 2011 door het RIVM.

Diverse rapportages

- De RIVM-briefrapportage waterkwaliteit Zand 2009/2010, Löss 2009/2010, Veen 2009/2010 en Klei 2009/2010, Koeien & Kansen 2009 en Scouting Vollegrondsgroenten 2009 zijn of worden in het 4e kwartaal 2010 verstuurd;
- RIVM/LEI-rapport en bijlagen over de Evaluatie van het LMM (zie www.rivm.nl/lmm);
- RIVM/LEI/Alterra-rapport met opties voor een nitraatdieptemetnet voor het meten in de bovenste vijf meter van het bovenste grondwater (zie www.rivm.nl/lmm).

Werving nieuwe deelnemers

- In de lössregio is de lopende werving gericht op een verandering in opzet waarbij het aantal akkerbouwers zal worden uitgebreid van 15 (BIN-jaren 2006-2009) naar 20 (BIN2010);
- In de veenregio blijkt het lastig om een afgevalen graslandbedrijf voor het derogatiemetnet te vervangen. De werving is hier nog gaande.

Kort nieuws

RIVM logo verdwijnt

Uiterlijk 1 januari 2011 wordt het bekende RIVM logo vervangen door een rijksbreed logo. RIVM-auto's zien er voortaan uit als op de foto. Ook de lay-out van LMM-nieuws gaat door deze rijksbrede actie veranderen. Hoe, dat merkt u volgend jaar!

Veel motivatie bij onderwijsproject 'kansen voor koeien door samenwerking'

Dit onderwijsproject en onderwijs-praktijk-onderzoeknetwerk op het gebied van mineralenmanagement maakt gebruik van kennis en tools van het LEI uit het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid (LMM) en van kennis en tools uit het project 'Koeien & Kansen.' Op aanvraag van het netwerk werden deskundigen van LEI en K&K ingezet. Begin juni studeerde de eerste groep van 35 studenten af door voor een breed publiek hun resultaten te presenteren. Daarbij werd eens te meer duidelijk hoe groot de verschillen tussen individuele bedrijven zijn. Eind september startte de tweede groep met ruim 100 MBO- en HBO studenten.